

BERGEN
KOMMUNE

PLAN- OG BYGNINGSETATEN
BYPLANAVDELINGEN
Johannes Bruns gate 12
Postboks 7700, 5020 Bergen
Telefon 55 56 63 10
postmottak.planogbygg@bergen.kommune.no
www.bergen.kommune.no

Nordplan AS
Postboks 224,
6771 NORDFJORDEID

Deres ref.

Deres brev av

Vår ref.

202109775/21
MGLL

Emnekode

EBYGG-5120

Dato

240122

Referat oppstartsmøte – reguleringsplanarbeid Årstad, Gnr. 161, Bnr. 15 m.fl., Haukeland universitetssjukehus sørøst

Møtedato: 14.01.2022

Møtedeltakere

Forslagsstiller: Helse Bergen Hf
v/Geir Egil Pedersen, Helge Vidar Bergmann og
Margrethe Aven Storheim

Plankonsulent: Nordplan AS
v/Lesley Robinson

Kommunen: Marianne Lindau Langhelle, byplan
(møteleder/saksbehandler)
Ole Petter Løtvedt, byplan

Andre: Vestland fylkeskommune
v/ Leo Ari Vetaas og Lars Refsdal Olsen

1. FORSLAGSSTILLERS PLANINITIATIV

Haukeland universitetssjukehus ønsker å rive eksisterende bygg Haukelandsveien 28B og Haukelandsveien 30 og erstatte disse med et større nybygg. Nybygget skal utvide kapasiteten på kontorarbeidsplasser, slik at areal blir frigjort i Sentralblokk. Ny kapasitet i Sentralblokk vil i stor grad huse poliklinisk pasientbehandling. Nybygget skal i tillegg til kontorer huse arealer til patologi og lager av vevsprøver m.m. for patologi.

Planarbeidet skal også å se på muligheter for en alternativ tilkomst for ambulansen i nødssituasjoner i tilfelle trafikkork inn mot sykehusområdet/Sentralblokk. Logistikk tilknyttet eksisterende drift må ivaretas.

Det forventes økning i trafikk av pasienter inn til sykehusområdet som følge av økt kapasitet og omlegging av sykehusdrift til større grad av poliklinisk behandling. Det er en målsetning om at mest mulig av denne trafikkveksten skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange.

Planarbeidet må likevel vurdere fremtidig parkeringsbehov, da sykehuset tilbyr helsetjenester til et stort geografisk område, med pasienter som til dels kommer langveisfra.

Plankonsulent poengterer at intensjonen er at tiltaket ikke skal berøre turvegen i øst.

2. PREMISSER FOR PLANARBEIDET

2.1 Byform og arkitektur

Gjeldende [arkitektur- og byformingspolitikk](#) skal være premissgiver for planlegging og den arkitektoniske utformingen. Nyskapende og variert arkitektur skal utvikles. Estetikk og kunst i byen skal prioriteres.

2.1.1 Bebyggelsesstruktur

Byarkitekten har gitt gode innspill til fremtidig bebyggelsesstruktur som Plan og bygningsetaten (PBE) anbefaler å ta med seg i det videre arbeidet (se vedlegg). Blant annet er nevnt:

- Mer oppbrutt bygningsmasse
- Varierte byggehøyder
- Flere uteoppholdsareal – taklandskapet kan gi muligheter
- Åpninger/ gjennomganger på bakkeplan

Bymiljøetaten (BME) anbefaler løsninger som påvirker skogsområdet i øst i minst mulig grad, bl.a. knyttet til dennes status som økologisk korridor (se vedlegg). De anbefaler å anlegge vegetasjonskledde tak. Politisk ledelse har gitt signaler om at de ser positivt på etablering av «grønne» (vegetasjonskledde) tak og fasader.

- Ta hensyn til de store terrengforskjellene i området og legg stor vekt på terrengtilpasning på bygg og anlegg.

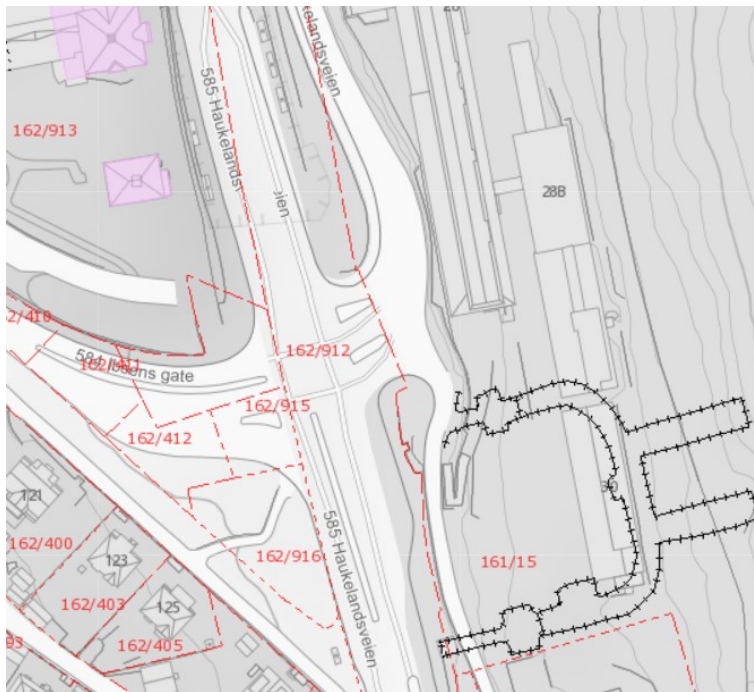
PBE støtter disse innspillene og foreslår at man i planarbeidet ser på muligheten til å utnytte terrengforskjellen i området for å koble taket med grønnstrukturen i bakkant. F.eks. ved å bruke grønne tak til å styrke den økologiske korridoren, og/eller vurdere en brokobling mellom turveg og tak for å tilføre en ny kvalitet i området.

2.1.2 Byggehøyder og grad av utnytting

Den aktuelle tomten kan ha potensiale for større byggehøyder, men eksisterende sikt fra turvegen i øst bør ikke forringes mer enn dagens situasjon. Sånn sett kan det være større rom for høyere byggvolum nord på tomten, der Armauer Hansens hus allerede i dag tar en del av sikten fra turvegen.

Temaet byggehøyder og utnyttingsgrad vil ut over det være naturlig å se i sammenheng med temaene kulturmiljø og landskap.

Behov for god oversikt over anlegg i grunnen. Er datasettet over bergrom korrekt og utfyllende?

Figur 1 Utsnitt fra kommunens kart over bergrom. Må kvalitetssikres.

2.1.3 Byrom og møteplasser

Sammenhengende blågrønne strukturer, allmenninger, byrom og offentlig tilgang til sjø og vassdrag skal være de overordnede prinsippene for bystrukturen.

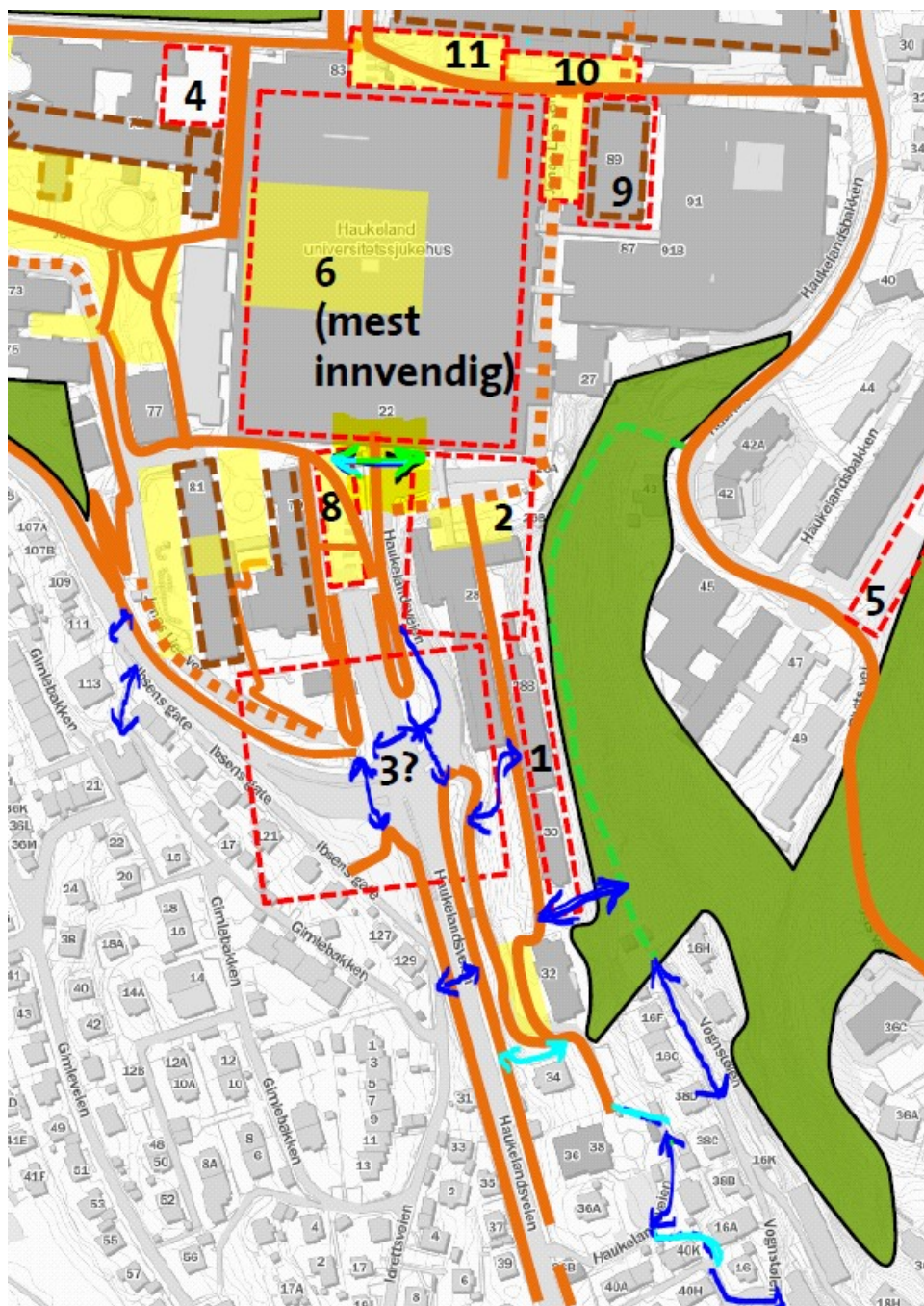
Mobilitet blir et hovedtema i dette planarbeidet. Sykehusområdet sliter i dag med et usammenhengende og dårlig tilrettelagt gang- og sykkelnett. BME har bedt om at planarbeidet utreder dagens og fremtidige gangakser både internt på sykehusområdet og til ulike kollektivforbindelser. Koblinger til omkringliggende boligområder vil også være viktige å sikre. Planavgrensningen bør settes vid nok for å kunne vurdere dette.

Turvegen gjennom grønnstrukturen øst i planområdet er særlig nevnt av BME. Det samme er tverrforbindelsen som knytter turvegen sammen med Haukelandsveien i vest.

Det er utfordrende å sikre nye forbindelser i et allerede utbygget område. Det bør likevel være en målsetning i planarbeidet å finne løsninger som bedre dagens situasjon.

Noe av utfordringen besøkende til sykehusområdet har for å orientere seg er mangelen på en oversiktlig byromsstruktur, særlig i tilknytning til Sentralblokkens hovedinnganger. Inngangene er verken markert tydelig med sentrale plasseringer knyttet til viktige byrom, ei heller ved å være tydelig markert ved hjelp av utforming på fasade, gatedekke osv. I hvilken grad det er mulig å gjøre tiltak som forbedrer slike situasjoner innenfor planavgrensningen bør være et tema i det videre planarbeidet.

Planarbeidet bør søke å utbedre de byrom og steder innenfor planavgrensningen som stedsanalysens temakart for bymiljøutfordringer vurderer som problematiske.

Figur 2 Utsnitt fra anbefalingskart i stedsanalysen, inkluderte ytterligere markeringer av eksisterende gangkoblinger i blått, og manglende koblinger i cyan. Markert også manglende viktig byrom ved hovedinngangen til Sentralblokken i sør.

Eksisterende sti opp til grønnstrukturen i øst må sikres. Se på muligheten for å sikre alternative gangforbindelser i sør.

Vurdér hvilke mulighet som finnes for å forbedre situasjonen rundt hovedinngangen til Sentralblokken i sør.

2.2 Bokvalitet og uteoppholdsarealer

Stedsanalysen påpeker mangelen på grønne flater og attraktive byrom på sykehusområdet. Planarbeidet bør se på i hvilken grad det er mulig å tilføre flere gode uteoppholdsareal til sykehusområdet til glede for pasienter og ansatte i forbindelse med tiltaket. Etablering av nye og/ eller utbedring av eksisterende koblinger mot grønnstrukturen i øst kan her være ett av virkemidlene.

2.3 Grønnstruktur og landskap

Temakartet Sammenhengende blågrønne strukturer skal legges til grunn for planleggingen. Sammenhengende blå og grønn infrastruktur skal avsettes og opparbeides, også i fortettingsområdene, for å ivareta og legge til rette for naturmangfold, klimatilpasning og trivelige uteområder.

Den skogkledde skråningen øst i planområdet er registrert som økologisk korridor i [temakartet for blågrønne strukturer](#). Denne bør styrkes, ikke forringes i utviklingen av planområdet.

2.3.1 Biologisk mangfold

Skal ivaretas og kommenteres i alle saker, jf. naturmangfoldloven.

Planarbeidet vil kreve utarbeidelse av en naturmangfoldkartlegging, da tiltaket kan få innvirkning på den økologiske korridoren og den eksisterende grønnstrukturen i planområdet.

2.4 Samferdsel, herunder parkering

Planforslaget skal bygge opp under målet om Gåbyen Bergen. Tilrettelegging for gående skal prioriteres. Da nybygget er av et såpass stort omfang og dermed vil øke kapasiteten på sykehusområdet betraktelig, samtidig som det planlegges for at trafikkøkningen skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange, bør planarbeidet har et stort fokus på å sikre gode forhold for disse trafikantgruppene. Må vurderes i sammenheng med følgekonsekvens av trolig økt andel korttidsbesøk – poliklinisk virksomhet.

Tilkomst for ambulanser i utrykning blir særlig nevnt som et viktig tema i planinitiativet.

Utarbeidelsen av en mobilitetsplan med trafikkanalyse skal bidra til å sikre alle samferdselsbehov ut, inn og innenfor planområdet. Denne bør utarbeides i den innledende fasen av planarbeidet.

BME viser til ulykkesstatistikken i krysset Haukelandsveien/Ibsensgate som et tema planarbeidet bør løse.

Vestland fylkeskommune (VLFK) opplyser om at det er kapasitetsproblemer i dette krysset, som særlig gjør seg gjeldende i Ibsen gate. Økt kapasitet på sykehuset vil medføre at trafikkavvikling forverres. VLFK ytrer ønske om at krysset inkluderes i planavgrensningen og at trafikkanalysen brukes til å belyse problemstillinger og foreslå løsninger. Partene er enige om at det er viktig med god dialog i det videre arbeidet, og at VLFK bør inkluderes i arbeidsmøte(r) om temaet.

Tilkomst for ambulansen drøftes. Forslagsstiller ønsker at akuttmottaket forblir der det ligger i dag. Det opplyses om at det per i dag sjeldent har vært nødvendig med nødtilkomst for ambulansen via internvegen bak Armauer Hansens hus. Det finnes i dag også alternative ruter inn mot akuttmottaket.

Vurdér behovet for trafikkteilinger og/eller trafikkmodellering av fremtidig situasjon for viktige trafikantgrupper (bl.a. gående), for å kunne utarbeide tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for planarbeidet.

2.5 Støy

Støysituasjon må vurderes, viser til eksisterende støysituasjon i området.

Etterskrift: Kan trolig vurderes som del av planbeskrivelsen. Planområdet er innenfor gul støysone i KPA 2018. Av T-1442/2021 fremgår det at for helsebygg skal grenseverdiene i tabell 2 legges til grunn. Forslagsstiller må være bevisst på arealformål, herunder spesifikasjoner i bestemmelsene.

2.6 Barn og unge

2.6.1 Barn og unges interesser

Barn og unges interesser skal ivaretas og kommenteres. Dette kan spesielt gjelde for barn i nærliggende barnehage. Barn og unges representant trekker i sitt innspill til planoppstart inn grøntområder, gangforbindelser, trafikkikkerhet i byggefasen og at medvirkning ut over lovens minstekrav bør vurderes i planarbeidet.

Det er ikke behov for å gjennomføre en barnetråkkregistrering, men det må gjennomføres et barnetråkkssøk i samsvar med signalene som følger av [sak 92/16](#) i Bergen bystyre 20.04.2016. For info vedrørende barnetråkk; se www.barnetrakk.no.

2.7 Kulturminner og kulturmiljø

Identitetsskapende bygningsmiljø, kulturminner og landskap skal ivaretas, og konsekvenser for eventuelle kulturminner skal vurderes. [Kulturminnestrategien Identitet med særpreget](#) skal legges til grunn.

Det skal utarbeides kulturminnedokumentasjon som skal være forelagt Byantikvaren for uttalelse før planforslaget sendes til 1. gangs behandling.

- Byantikvaren nevner behovet for kulturminnedokumentasjon for Haukelandsveien 28B og 30 før de kan ta stilling til riving.
- Viser til hensynssonene H570 Historiske veifar og hensyn kulturmiljø.
- Nybygget må tilpasses den fredede Haukelandsveien 32, samt omkringliggende boligbebyggelse. Fjern- og nærvirkning.

Viser for øvrig til krav om konsekvensutredning.

2.8 Risiko og sårbarhet

Jf. KPA § 19: Ved nytt bruksareal over 1000 m² er det krav om tilfluktsrom, jf. forskrift om tilfluktsrom.

Det må utarbeides analyse som viser alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, og eventuelle endringer i slike forhold som følge av planlagt utbygging.

Beredskap og ulykkesrisiko i forbindelse med byggefasen bør vurderes i ROS-analysen.

2.9 Levekår og folkehelse

Det skal redegjøres for hvordan planforslaget vil bidra til å oppnå kommunens mål for folkehelse og levekår (jf. KPA §7). Planområdet befinner seg i levekårsone Landås, som er blant de 10 sonene med høyest barneutflytting.

Det skal redegjøres for universell utforming (jf. KPA §15) både internt i planområdet og i sammenheng med omgivelsene.

Vurdere behovet for kriminalitetsforebyggende tiltak innenfor planområdet.

2.10 Vannforsyning, avløp og overvannshåndtering

Overvann skal håndteres lokalt. Det må utarbeides VA-rammeplan. VA-rammeplanen skal være komplett og det skal foreligge positive uttalelse fra Bergen Vann før planforslaget sendes til 1. gangs behandling. Viser for øvrig til innspill fra Bergen Vann med ledningskart i vedlegget.

2.11 Renovasjon

Avfallshåndteringen skal være effektiv, trafikk sikker og bærekraftig, og i minst mulig grad beslaglegge uteoppholdsarealer og arealer i byrom. Fremtidsrettete, nedgravde renovasjonsløsninger anbefales. Forslag bør utarbeides i samarbeid med firma med renovasjonsteknisk kompetanse. Foreslått plassering skal vises på illustrasjonsplan, i henhold til kravspesifikasjonen. Renovasjon er et relevant tema i mobilitetsplanen.

2.12 Energi og klima

Jf. KPA § 18. Området ligger innenfor konsesjonsområdet for fjernvarme.

Det skal redegjøres for valg av energiløsninger og byggematerialer og tiltak for å minimere energibruk og klimagassutslipp.

Det skal utarbeides klimagassberegning i henhold til kommunens veileder for klimagassberegninger.

Tiltaket som følger av planinitiativet innebærer at det må utarbeides klimagassberegning. Dette basert på:

- Nybygget utgjør mer enn 1000m²
- Ved valg mellom rivning eller bevaring skal det utarbeides to helhetlige klimagassberegninger
- Ved vesentlig naturinngrep – Inngrep i skog med høy bonitet, terrenginngrep - få med klimagasskonsekvenser av tomtebearbeiding) Det bør redegjøres for alternative utforminger av arealet.

Viser til KPA §18.3 og 18.4, i tillegg til kommunens veileder for klimagassberegning.

Klimaetaten har gitt innspill til planoppstart at dere bør bruke den innledende klimagassberegningen til å begynne å tenke på hvilket klimamessig ambisjonsnivå nybygget skal ha. De savner mer informasjon om bl.a. dette i rapporten.

Klimagassberegningen skal oppdateres før sluttbehandling ved endringer.

2.13 Terrenginngrep og massebalanse

Nye byggetiltak skal ha god terrengtilpasning med minst mulig bruk av store skjæringer, fyllinger og murer.

Massebalansen skal dokumenteres. Ved masseoverskudd skal det redegjøres for behandling og trafikksikker transport.

3. MEDVIRKNING

Forslagsstiller skal legge til rette for aktiv medvirkning. Aktuelle tiltak utover lovens minstekrav vurderes fortløpende. All medvirkning skal dokumenteres.

4. RAPPORTER OG UTREDNINGER

4.1 Partene er enige om å utarbeide følgende rapporter:

Tema/dokument	Ansvarlig	Krav/veiledning
Stedsanalyse	Forslagsstiller	Veileder for innledende stedsanalyse
Planprogram	Forslagsstiller	
Konsekvensutredning	Forslagsstiller	
Mobilitetsplan med trafikkanalyse	Forslagsstiller	Utarbeides i innledende fase av planarbeidet
ROS-analyse	Forslagsstiller	Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging (DSB) NS 5814 Krav til risikovurderinger Kommunens kravspesifikasjon
Kulturminnedokumentasjon	Forslagsstiller	Byantikvarens veileder Kommunens kravspesifikasjon
Naturmangfoldkartlegging	Forslagsstiller	
VA-rammeplan	Forslagsstiller	VA-etatens nettside Kommunens kravspesifikasjon
Klimagassberegning	Forslagsstiller	Veileder for klimagassberegninger

Nye momenter kan fremkomme og medføre behov for ytterligere utredninger.

4.2 Konsekvensutredning (KU)

Tiltaket utløser krav om KU.

Planforslaget skal behandles etter forskrift om konsekvensutredninger § 6 punkt b, da tiltaket er større enn 15.000 m2 BRA.

PBE vurderer det slik at tiltaket ikke havner innenfor unntaket i §6 punkt b, da gjeldende reguleringsplan er fra 1971 og det dermed ikke tidligere er utarbeidet KU for tiltaket.

Det er likevel viktig å poengtere at omfanget av konsekvensutredningen ikke bør gjøres mer omfattende enn nødvendig. En KU skal ta for seg spørsmål som er beslutningsrelevante i planarbeidet.

4.2.1 Planprogram

Forslag til planprogram skal legges ut til offentlig ettersyn samtidig med kunngjøring planoppstart. For innsending av forslag til planprogram, se etatens [nettsider](#).

Det er forslagsstiller som vurderer hvilke tema det er aktuelt å behandle i en KU.

PBE vurderer nå i den innledende fasen at aktuelle KU-tema kan være:

- Kulturmiljø
- Landskap

5. REGULERINGSBESTEMMELSER

5.1 Rekkefølgekrav

Kan bli aktuelt

5.2 Utbyggingsavtaler

Kan bli aktuelt

6. KART OG PLANAVGRENSNING

6.1 Planavgrensning

Figur 3: Forslag til utvidelser av planområdet. Den blå stiplede linjen viser avgrensningen av arealet som ikke inkluderes i gebyrfastsettelsen.

PBE anbefaler en utvidelse av plangrensen for å inkludere grønnstruktur i øst jf. innspill fra Bymiljøetaten, og utvidelser i nord og sør for å sikre mulige utbedringer i gangnettet. I nord inkluderer dette internvegen øst for Sentralblokk fra frem til krysset Jonas Lies vei. Dette for å sikre en god og trafiksikker gangforbindelse fra nybygget mot bybanestoppet.

Når vi inkluderer internvegen i planen blir det naturlig å vurdere om dette også betyr at det nærliggende Verkstedbygningen også bør inkluderes i planområdet?

Forslagsstiller viser til at det kan komme et prosjekt på lokket over Haukelandsveien, men omfanget er ennå usikkert. Vurderer å avvente med dette for å sikre fremdrift i foreliggende planarbeid. Eventuell utvikling av Verkstedsbygget og om hvorvidt det skal inngå i dette planarbeidet vurderes før varsel om oppstart.

VLFK er fornøyd med planavgrensningen.

Det anbefales at planavgrensningen er endelig avklart før oppstart av planarbeid kunngjøres og varsles.

Noe av arealet tas ikke med i gebyrgrunnlaget, da det er inkludert av praktiske årsaker, og ikke er nødvendig for tiltaket. Se avgrensningen markert med blå stiplet linje helt i sørøst.

6.2 Planbetegnelse

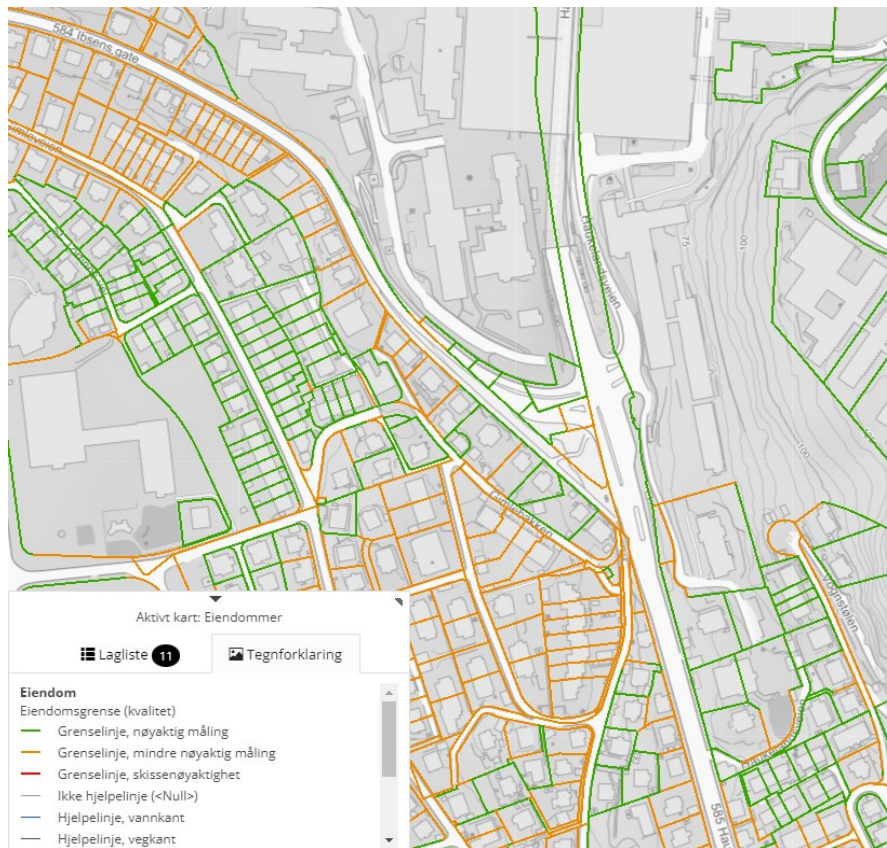
Følgende planbetegnelse skal benyttes på alt planmaterieell:

«Årstad, Gnr. 161, Bnr. 15 m.fl., Haukeland universitetssjukehus sørøst»

6.3 Eiendomsforhold

Eventuell nødvendig justering av eiendomsgrenser bør skje i løpet av planprosessen og fremgå av forslaget til plankart. Skal plangrense eller arealformålsgrense følge en usikker eiendomsgrense bør denne måles opp før endelig utarbeidelse av plankartet. Seksjon for oppmåling kan bistå med veiledning i dette arbeidet.

I søndre deler av planområdet har vi enkelte grenselinjer med mindre nøyaktig oppmåling (se oransje linjer i kartutsnittet under).

Figur 4: Kvalitet på eiendomsgrenser i planområdet

7. KONKLUSJON

Oppstart av reguleringsplanarbeid kan anbefales.

Følgende forutsetninger legges til grunn for videre arbeid med saken:

- Tiltaket utløser krav om KU
- Planarbeidet må sikre et sammenhengende, trygt og orienterbart gangnett
- Planområdet utvides for å sikre grønnstrukturen i øst og gangforbindelser mot sør og nord. Planavgrensningen langs fylkesvegen avklares i dialog med VLFK
- Foreslått bebyggelsesstruktur må bearbeides

8. FREMDRIFT – VIDERE SAKSGANG

8.1 Avtalte oppfølgings- og avklaringspunkter

Oppgave/tema	Ansvarlig	Frist
A Endelig avklare planavgrensning	Plankonsulent/ saksbehandler	Før varsel om oppstart
B Felles befaring i planområdet	Helse Bergen	Før første arbeidsmøte
C Foreslå møterekke med temamøter	Plankonsulent/ saksbehandler	Så snart som mulig etter merknadsmøte

8.2 Fremdrift

Partene er enige om følgende fremdrift, eventuelle avvik meldes:

Oppgave	Ansvarlig	Frist	Krav/veiledning
Kunngjøring planoppstart	Forslagsstiller	6 md. etter oppstartsmøtet	Veileder private planforslag
Innsending av merknader	Forslagsstiller	2 uker etter merknadsfrist	Veileder private planforslag
Arbeidsmøter	Forslagsstiller bestiller	Etter behov	Veileder private planforslag Materiale og agenda for møtet avtales med saksbehandler. Materiale skal sendes inn senest to uker før møtet avholdes.
Innlevering 1. gangs behandling	Forslagsstiller	Etter avtale	Jf. gebyrregulativet
1. gangs behandling	Plan- og bygningsetaten	12 ukers behandlingsfrist	Jf. pbl § 12-11

8.3 Dialog

Byplanavdelingen ønsker en god og konstruktiv dialog før planforslaget leveres inn til behandling. Forslagsstiller, kommunen og andre aktuelle instanser må være mest mulig omforente om planforslaget før det legges ut til offentlig ettersyn. Utover kontakt per telefon og e-post, anbefales minst to arbeidsmøter før offentlig ettersyn.

VIKTIG INFORMASJON

Kart- og plangrunnlag	Kommunens reguleringsplaner er tilgjengelige i digitalt planregister: arealplaner.no Plandata (geometrisk grunnlag for gjeldende planer fra digitalt planregister) bestilles gjennom Infoland Ambita .
Kravspesifikasjon	Plankonsulenten plikter å gjøre seg kjent med den til enhver tid gjeldende Veileder private planforslag på etatens nettsider. Det vises spesielt til Kravspesifikasjon med sjekkliste for reguleringsplanforslag .
Fagkyndighet	Reguleringsplaner skal utarbeides av fagkyndige. Det forutsettes at plankonsulenten har tilstrekkelige kunnskaper om plansystemet og prosessene, samt kunnskaper om fremstilling og virkninger av plankart, reguleringsbestemmelser og planbeskrivelse.
Krav til framdrift	Dersom planoppstart ikke er dokumentert kunngjort innen 6 måneder etter gjennomført oppstartsmøte, avsluttes saken og nytt oppstartsmøte må avholdes før kunngjøring av planoppstart. Tilsvarende gjelder der komplett planforslag ikke er mottatt innen 1 år etter gjennomført oppstartsmøte. Det påløper i tilfelle nytt gebyr for oppstartsmøte. Videre avsluttes saken dersom revidert planforslag ikke er mottatt innen 6 måneder etter høringsfristens utløp.
Gebyr	Plan- og bygningsetatens tjenester er gebyrbelagte, jf. gjeldende gebyrregulativ på kommunens nettsider .

Ved spørsmål kan møteleder kontaktes på telefon 408 10 573, eller e-post marianne.langhelle@bergen.kommune.no.

Ved videre kontakt i denne sak, vennligst referer til saksnummer 202109775.

PLAN- OG BYGNINGSETATEN

Marianne Gro Lindau Langhelle - saksbehandler

Brevet er elektronisk signert og har derfor ingen underskrift.

Kopi: Helse Bergen Hf, Postboks 1400, 5021 BERGEN

Vedlegg:

Innspill til planoppstart

- Barn og unges representant
- Bymiljøetaten (BME)
- Byantikvaren
- Byarkitekten
- Klimataten
- Vestland fylkeskommune (VLFK)
- Bergen Vann

Kart VA-ledninger